

OPETTAJAN OPAS

AIHEET: Suomalaisuus, vähemmistöt Suomessa & omat ja muiden perinteet

IKÄRYHMÄ: Alakoulun luokat 3–6

TAVOITE: Tämän kokonaisuuden tavoitteena on vähentää stereotyyppistä ajattelua tiedon avulla. Oppilaat saavat käsityksen siitä, kuinka monenlaisia ihmisiä Suomessa asuu. Oppilaat tutustuvat Suomen vähemmistöihin, sekä muiden maiden perinteisiin.

Oppitunti romaneista löytyy yläkoululle suunnatusta Moninaisuus-matkalaukusta.

- **Moninainen Suomi 60–90 min, 3-6lk**

1. Bingo!, 10 min
2. Tarina
3. Suomalaisuus ja moninainen Suomi, 45–60 min

- **Vähemmistöt Suomessa**

1. **Saamelaiset, 60 min**

1. Saamelaisuuteen tutustuminen, 10 min
2. väittämät saamelaisuudesta & peukkupiiri, 10 min
3. Video & sanat saamelaisuudesta, 20 min
4. Gåktigalleria, 20 min

2. **Vammaiset, 45 min**

1. Tarina
2. Video & Keskustelua
3. Toiminnallinen harjoitus - näkövammaisen ja opas, 10 min

4. **Sukupuolivähemmistöt, 5–6. lk, MOK-kokonaisuus**

1. 16 tunnin mittainen kokonaisuus sukupuolen moninaisuudesta ja sukupuolinnormeista.

- **Omat ja muiden perinteet, MOK-kokonaisuus, 1–2 päivä(ä)**

SISÄLTÖ:

- Opettajan opas
- Kaksi erilaista bingoalustaa - kopioi ryhmällesi sopiva määrä.
- Dihtosis-kortit
- Sanat saamelaisuudesta -kortit
- Heini Saraste & Kalle Könkkölä - Voihan vammaisen
- Peukkupiiri kortti
- Aloituspakkaukset: Kiina, Suomi, Irani, Intia & Japani
- Helena Blomérus, Satu Blomérus, Helena Korpela & Irmeli Matilainen - Mitä sait säkkiisi, yökettu?
- Maire Soiluva & Jutta Varjus – Viivi tykkää koulusta, 2kpl
- Maija Karjalainen, Pia Nynäs, Tytti Tuunanen & Virpi Talvitie – Auringon lapset
- Katja Kallio & Maggie Lindholm – Bibi muuttaa Suomeen
- Plan Kaikenmaailman leikit ideapakka
- Seta Opetusjakso sukupuolten tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta sekä sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta

OULU

**SIVISTYS- JA
KULTTUURIPALVELUT**

TUNTISUUNNITELMAT

MONINAINEN SUOMI

1. BINGO!

TAVOITE: Tämä tehtävä virittää teemaan ja sopii hyvin alkulämmittelyharjoitukseksi. Oppilaat havainnoivat harjoituksen avulla, miten monenlaisia kiinnostuksen kohteita, taitoja ja ominaisuuksia luokasta löytyykään. Tavoitteena on ymmärtää, että jokainen on omanlaisensa ja yhtä arvokas.

VALMISTELU: Tulosta jokaiselle oma bingoruudukko. Materiaaleista löytyy kaksi erilaista bingoruudukkoa. Ruudukot löytyvät myös [täältä](#) ja [täältä](#).

AIKA: 10 min

1. Jaa oppilaat pareihin.
2. Jaa jokaiselle parille kynä ja bingoruudukko. Tehtävänä on kiertää luokassa haastattelemassa toisia oppilaita ja etsiä jokaiseen ruutuun joku, johon kuvaus sopii. Henkilö, johon kuvaus sopii, kirjoittaa nimensä ruutuun. Omia nimiä ei saa kirjoittaa, vaan ideana on haastatella ja tutustua nimenomaan toisiin oppilaisiin.
3. Harjoituksen purkukeskustelu: Oliko helppoa vai vaikeaa löytää jokaiseen ruutuun nimikirjoitus? Opitteko jotain uutta luokkakaveristanne?

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, <https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/08/moninainen-suomi-3-4-virtuaali.pdf>)

2. TARINA

TAVOITE: Tarina sopii lämmittelynä seuraavaa aktiviteettia varten. Tarinassa tutustutaan siihen, kuinka monenlaisia ihmisiä Suomessa asuu.

1. Luetaan Riina Katajavuori & Salla Savolainen - Mennään jo naapuriin.

3. SUOMALAISUUS JA MONINAINEN SUOMI

TAVOITE: Tavoitteena on herätellä pohtimaan suomalaisuutta normikriittisesti ja purkamaan suomalaisuuteen liitettäviä stereotypioita.

VALMISTELU: Tarvitset laitteet, joilla näyttää musiikkivideoita oppilaille sekä oppilaille mahdollisuuden tehdä netistä kuvahakuja (esim. tabletteja luokan käyttöön), taulun tai fläppipaperin ja tusseja

AIKA: 45–60 min

1. Tutustukaa aluksi näihin videoihin ja artikkeliin, joissa kuvataan suomalaisuutta

- [Kansalaiset feat. Medborgare: Olen suomalainen](#)

- [Felix tuntee suomalaisen maun](#)
- [Suomen Euroviisuedustajat 2015: Pertti Kurikan nimipäivät \(Savon sanomat 17.5.2015\)](#)

2. Pohtikaa oppilaiden kanssa hetki, minkälaisena suomalaisuus videoilla ja artikkelissa kuvataan. Tuliko esiin jotain yllättävää? Mitä ja miksi?

3. Tehkää kuvahakuja esimerkiksi Googlen kuvahakutoiminnolla hakusanalla "suomalaisuus". Mitkä ovat yleisimmät kuvien aiheet? Mitä muuta yhteistä havaitsette kuvissa? Mitä yleistyksiä tai stereotypioita suomalaisuudesta tuli esiin kuvissa?

4. Tutkikaa yhdessä [suomalaisuutta kuvaavia hymiöitä](#) alla olevien kysymysten avulla.

- Millaisen käsityksen suomalaisuudesta saa hymiöiden perusteella?
- Mitä yhteistä on siinä, miten suomalaisia on kuvattu hymiöissä? Esim. ulkonäkö, ihonväri, vaatteet?
- Miltä suomalaisuus näyttää näiden hymiöiden ja kuvanhakukuvien valossa? Kootkaa taululle tai fläppipaperille kaikki suomalaisiin liittyvät stereotypiat, joita löysitte. Tunnetteko ketään, joka täyttäisi kaikki nämä piirteet?
- Mitä suomalaisuuteen kuuluvia asioita, henkilöitä tai tapoja hymiöistä puuttuu?

5. Suunnitelkaa ja kuvittakaa lopuksi omat moninaista suomalaisuutta kuvaavat hymiöt.

(Lähde: Rauhankasvatusinstituutti/Maailmankoulun matkalaukku, https://maailmankoulu.fi/wp-content/uploads/2020/08/matkalaukku_virtuaali_moninainen_suomi_5-6.pdf)

VÄHEMMISTÖT SUOMESSA - SAAMELAISET

1. SAAMELAISUUTEEN TUTUSTUMINEN

TAVOITE: Tämän harjoituksen tavoitteena on tutustua saamelaisuuteen opettajan lukeman sekä oppilaiden aiemman tiedon avulla. Kuunteleminen kannattaa, sillä tekstin tietoja tarvitaan seuraavassa tehtävässä.

VALMISTELU: Tarvitset Dihtosis-korteista sivun "Saamelaiset". Kortit löytyvät materiaaleista. Tekstin ymmärtämistä voi helpottaa, jos taululla näkyy kartta tai kuva Saamenmaasta. Sähköinen versio Dihtosis-korteista löytyy [täältä](#).

AIKA: 10 min

1. Kartuta oppilaiden aiempaa tietämystä saamelaisista.
2. Lue teksti oppilaille ääneen. Osa termeistä voi olla vaikeita, joten sanojen selittämiseen kannattaa varata aikaa.

2. PEUKKUPIIRI

TAVOITE: Tavoitteena on vahvistaa tietoa saamelaisista sekä oppia uutta. Erityisesti tehtävä auttaa kiinnittämään huomiota epäkohtiin saamelaisten oikeuksissa ja elämässä.

VALMISTELU: Tarvitset Peukkupiiri -kortin, jossa on väitteitä saamelaisista. Väitteet löytyvät myös [täältä](#).

AIKA: 15 min

1. Oppilaat seisovat piirissä selät vastakkain. Opettaja lukee yhden väittämän kerrallaan ja oppilaat nostavat peukalonsa ylös tai alas, riippuen siitä, että onko väite heidän mielestään oikein vai väärin.
2. Oikeat vastaukset käydään läpi yksi kerrallaan.

(Lähde: Nuorten Akatemia/Dihtosis - menetelmäpakka saamelaisuudesta, https://www.nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2019/01/dihtosis_menetelm%C3%A4pakka_nuortenakatemia.pdf)

3. VIDEO & SANAT SAAMELAISUUDESTA

TAVOITE: Tämän tehtävän tavoitteena on saada oppilaat kiinnostumaan saamen kielestä heille tuttuun sanojen kautta. Sanojen avulla oppilaat oppivat myös saamelaiskulttuurista.

VALMISTELUT: Tätä aktiviteettia varten tarvitset Youtubesta videon [Sámásteaddji Marianne Ketola](#), [sanat saamelaisuudesta -kortit](#) sekä [sanojen selitykset](#).

AIKA: 20 min

1. Katsokaa ensin video, jossa Marianne Ketola kertoo omasta suhteestaan saamen kieleen. Ei haittaa, vaikka tekstityksissä ei pysyisi mukana, tärkeintä on kuunnella. Samalla oppilaat voivat miettiä, kuulostavatko jotkin sanat suomenkielisiltä.

2. Kerro oppilaille, että monet sanat ovat periytyneet saamen kielestä suomen kieleen. Monet näistä sanoista kertovat jotain tärkeää saamelaiskulttuurista ja pohjoisen luonnosta ja eläimistä
3. Jaa oppilaat pieniin ryhmiin ja anna jokaiselle ryhmälle 2–3 sanakorttia. Pyydä oppilaita miettimään, mitä sana voisi kertoa saamelaisista.
4. Käykää lopuksi sanojen alkuperät läpi.

(Lähde: Nuorten Akatemia/ Dihtosis - menetelmäpakka saamelaisuudesta, https://www.nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2019/01/dihtosis_menetelm%C3%A4pakka_nuortenakatemia.pdf)

4. GÁKTIGALLERIA

TAVOITE: Oppilaat tutustuvat saamenpukuihin ja niiden merkitykseen.

VALMISTELUT: Oppilaat tarvitsevat läppärit/tabletit.

AIKA: 20 min

1. Jaa oppilaat pareihin tai pieniin ryhmiin.
2. Menkää sivustolle <https://www.uusiinari.com/mina-ja-saamenpukuni/>
3. Oppilaat voivat valita, mihin pukuun he haluavat erityisesti tutustua. Pyydä oppilaita miettimään seuraavia kysymyksiä:
 - Mitä eri osia puvussa on?
 - Mitä puku kertoo kantajastaan?
 - Entä kantajansa kulttuurista?
 - Onko puku mielestänne moderni vai perinteinen? Miksi?
4. Käykää lopuksi ryhmien vastaukset yhdessä läpi.

(Lähde: Nuorten Akatemia/Dihtosis - menetelmäpakka saamelaisuudesta, https://www.nuortenakatemia.fi/wp-content/uploads/2019/01/dihtosis_menetelm%C3%A4pakka_nuortenakatemia.pdf)

VÄHEMMISTÖT SUOMESSA – VAMMAISET

1. TARINA

TAVOITE: Tavoitteena on, että oppilaat oppivat vammaisuudesta sekä sanoista, joita voi tai ei voi käyttää vammaisuuteen liittyen.

VALMISTELUT: Tarvitset materiaaleista löytyvän Heini Saraste & Kalle Könkkölä - Voihan vammainen –kirjan.

1. Lue kirjaa oppilaille aikataulunne salliman ajan.
2. Voitte esimerkiksi käydä kirjaa läpi ja keskustella oppilaille vieraista sanoista. Voit myös etukäteen selailla kirjaa ja valita sanat, jotka haluat käydä läpi. Olisi hyvä, jos kävisitte ainakin läpi sivujen 54–55 listan vanhentuneista sanoista, joita ei pidä käyttää.

2. VIDEO

TAVOITE: Tavoitteena on arvioida omaa ympäristöään ja sen esteettömyyttä.

VALMISTELUT: Tarvitset videon ratakelaja Henry Mannista. Video löytyy Youtubesta nimellä [I-studio jakso 23: Kansainvälinen vammaisten päivä.](#)

AIKA: 10 min

1. Katsokaa video yhdessä.
2. Miettikää seuraavia kysymyksiä:
 - Löytyykö koulukirjoista tai muista kirjoista vammaisia ihmisiä? Onko heitä mainoksissa?
 - Mitä apuvälineitä tiedät pyörätuolin lisäksi?
 - Onko oma ympäristösi esteetön? Koti? Koulu? Harrastuspaikka?

3. NÄKÖVAMMAINEN JA OPAS

TAVOITE: Tämä harjoite on jatkoa edelliselle aktiviteetille, jossa mietittiin esimerkiksi kouluympäristön esteettömyyttä. Tällä kertaa tavoitteena on myös keksiä, miten omalla toiminnallaan voi vaikuttaa siihen, että koulussa olisi mahdollisimman helppo liikkua.

VALMISTELUT: Jos haluat, voit etsiä Näkövammaisten liitto ry:n videon siitä, miten näkövammaista henkilöä opastetaan oikein. Video löytyy Youtubesta nimellä [Oikein Opastaminen \(Erlainen koulupäivä-materiaali\)](#)

AIKA: 10–15 min

1. Katsokaa yhdessä video siitä, miten näkövammaista henkilöä opastetaan oikealla tavalla.
2. Jaa oppilaat pareihin. Käy läpi alue, missä harjoitusta saa suorittaa. Esimerkiksi portaita kannattaa välttää.
3. Toinen pareista laittaa silmät kiinni tai peittää silmät huivilla. Toinen on opas.
4. Parit lähtevät kävelemään ja opas pitää huolta siitä, että kävely sujuu turvallisesti.
5. Parit vaihtavat osia.
6. Keskustelkaa harjoitteesta:
 - Miltä tuntui olla opastettavana?
 - Miltä tuntui opastaa?
 - Oliko joku paikka vaikeakulkuinen?
 - Miten koulusta saataisiin esteettömämpi?
 - Miten sinä voit arjessa huolehtia siitä, että kaikilla olisi mahdollisimman helppo liikkua koulussa?

VÄHEMMISTÖT SUOMESSA - SUKUPUOLIVÄHEMMISTÖT, MOK-KOKONAISUUS

Materiaaleista löytyy Tiia Törrösen Setalle tekemä 16 oppitunnin pituinen kokonaisuus sukupuolten tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuudesta. Kokonaisuus on toteutettu 6. luokkalaisten kanssa.

Kokonaisuus löytyy myös [täältä](#).

OMAT JA MUIDEN PERINTEET – MOK-KOKONAISUUS

TAVOITE: Tässä MOK-kokonaisuudessa tutustutaan uusiin juhlaperinteisiin ympäri maailman. Tavoitteena on, että oppilaat tekevät ryhmässä esitelmän yhdestä perinteestä sekä keksivät pienen aktiviteetin liittyen perinteeseen/ maahan, jonka luokkakaverit voivat tehdä. Kokonaisuudessa yhdistyvät ryhmätyöskentely, tiedon hankinta sekä esitelmän suunnitteleminen ja pitäminen.

VALMISTELUT: Oppilaat jaetaan 3–4 hengen ryhmiin riippuen ryhmän suuruudesta. Tarvitset aloituspakkaukset, jotka jaetaan ryhmille. Ryhmätyö esitellään muulle luokalle lopuksi, joten esitystapa tulee päättää. Vaihtoehtoja ovat esimerkiksi:

- PowerPoint-esitys
- Juliste
- Kahoot-tietovisa
- Video

AIKA: 1–2 päivä(ä) riippuen projektin suuruudesta ja esitystavasta

1. Kun oppilaat on jaettu ryhmiin, heille arvotaan yksi perinne.
2. Arvonnan jälkeen jokainen ryhmä saa aloituspakkauksen, jossa on materiaalia ja ideoita liittyen heidän perinteeseensä.
3. Oppilaiden tehtävänä on lukea tietoa perinteestä, tehdä siitä esitelmä sekä keksiä jokin perinteeseen/maahan liittyvä pieni aktiviteetti, jonka luokkakaverit voivat tehdä. Tämä voi olla esimerkiksi pieni askartelu tai leikki.
4. Oppilaat esittelevät perinteensä luokalle.

